

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

THE ROLE AND IMPORTANCE OF INTERNATIONAL COOPERATION OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Актуальність теми полягає у тому, що однією з цілей визначення адміністративно-правових засад міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України є визначення ролі та значення міжнародної взаємодії, що особливо актуально у зв'язку з приведенням вітчизняного поліцейського законодавства у відповідність до законодавства Європейського Союзу. Саме сучасні демократичні стандарти європейських країн нині відіграють провідну роль у трансформації правової системи України та механізми удосконалення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. Тому вітчизняні науковці та вчені спрямовують свої зусилля на визначення ролі й значення міжнародного співробітництва Національної поліції України та переосмислення концептуальних положень його адміністративно-правових засад на основі загальноприйнятих демократичних принципів.

У статті досліджено роль і значення міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України. Запропоновано під «міжнародною співпрацею» розуміти спільну діяльність, яка існує між народами, країнами та в якій беруть участь представники різних держав.

Наголошено, що міжнародне співробітництво є невід'ємним складником діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. Його головні напрями: асиміляція та використання міжнародного досвіду діяльності інших поліцейських органів; організація та реалізація спільних міжнародних проєктів, у тому числі науково-дослідних; співробітництво у сфері протидії злочинності; підготовка поліцейських (перепідготовка, підвищення кваліфікації) у зарубіжних країнах.

Зроблено висновок, що значення міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України складно переоцінити, адже саме за допомогою міжнародної співпраці можливо врегулювати діяльність органів і підрозділів Національної поліції України з іншими поліцейськими службами та відомствами таким чином, щоб забезпечити необхідні умови для реалізації поліцією України своїх завдань і функцій, спільно протидіяти злочинності, забезпечувати мир і порядок.

Ключові слова: роль, значення, міжнародне співробітництво, органи та підрозділи, Національна поліція України.

The urgency of the topic is that one of the purposes of determining the administrative and legal basis of international cooperation of bodies and units of the National Police of Ukraine is to determine the role and importance of international cooperation, which is especially relevant in connection with domestic police legislation in line with European Union law. Because it is the modern democratic standards of European countries that currently play a leading role in the transformation of the legal system of Ukraine and the mechanism for improving the activities of bodies and units of the National Police of Ukraine. Consequently, domestic scientists and scientists focus their efforts on determining the role and importance of international cooperation of the National Police of Ukraine and rethinking the conceptual provisions of its administrative and legal principles on the basis of generally accepted democratic principles.

The article examines the role and importance of international cooperation of bodies and units of the National Police of Ukraine. It is suggested that “international cooperation” should be understood as a joint activity that exists between peoples, countries and in which representatives of different countries participate.

It was emphasized that international cooperation is an integral part of the activities of bodies and units of the National Police of Ukraine. Its main areas are assimilation and use of international experience of other police bodies; organization and implementation of joint international projects, including research projects; cooperation in the field of crime prevention; police training (retraining, advanced training) in foreign countries.

It is concluded that the importance of international cooperation of bodies and units of the National Police of Ukraine is difficult to overestimate, because with the help of international cooperation it is possible to regulate the activities of bodies and units of the National Police of Ukraine with other police services and departments their tasks and functions, jointly combat crime, ensure peace and order.

Key words: *role, significance, international cooperation, bodies and divisions, National Police of Ukraine.*

Вступ. Однією з цілей визначення адміністративно-правових засад міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України є визначення ролі та значення міжнародної взаємодії, що особливо актуально у зв'язку із приведенням вітчизняного поліцейського законодавства у відповідність до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС). Саме сучасні демократичні стандарти європейських країн нині відіграють провідну роль у трансформації правової системи України та механізмі удосконалення діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. Тому вітчизняні науковці та вчені спрямовують свої зусилля на визначення ролі й значення міжнародного співробітництва Національної поліції України та переосмислення концептуальних положень його адміністративно-правових засад на основі загальноприйнятих демократичних принципів.

Досліджуючи значення міжнародного поліцейського співробітництва, М.М. Сірант вказує, що в умовах інтеграційних процесів в Україні та Європейському Союзі поліцейська співпраця набуває особливого значення, що зумовлює не тільки необхідність об'єднання зусиль держав і підвищення ефективності використання наявних можливостей міжнародної поліцейської співпраці, а й прийняття на національному та міжнародному рівнях скоординованих заходів щодо удосконалення правового регулювання [1, с. 354].

Сучасне міжнародне співробітництво, зокрема у формі міжнародного обміну продуктами матеріального та духовного співробітництва на взаємовигідній основі. Йому властиві рівноправ'я, невтручання у справи один одного, повага до державного суверенітету, об'єктивний гуманізм. Залежно від конкретної сфери співробітництва, галузі, у якій воно здійснюється, перевага віддається якійсь певній «якості» відносин, але пріоритетність однієї якості не означає нехтування іншими [2, с. 25–26; 3, с. 134]. Враховуючи зазначені наукові позиції, слід наголосити на актуальності цієї статті, присвяченої дослідженню ролі та значенню міжнародного співробітництва Національної поліції України.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі та значення міжнародного співробітництва Національної поліції України.

Результати дослідження. Актуальні питання міжнародного співробітництва міліції (поліції) України висвітлювали у своїх працях такі вчені та науковці: В.О. Басс, О.І. Виноградова, В.І. Гаврилюк, Т.С. Гавриш, С.М. Гусаров, В.С. Гуславський, О.Ю. Дрозд, Є.В. Зозуля, М.І. Іншин, В.С. Ковальський, А.Т. Комзюк, В.С. Кузьмічов, М.Н. Курко, О.В. Легка, О.В. Негодченко, С.М. Переполюкін, Ю.М. Рашевський, О.Ю. Салманова, О.Ю. Синявська, М.М. Сірант, В.В. Сокурченко, А.В. Солонар, В.М. Тертишник, Ю.О. Толстенко, В.В. Черней, В.В. Чумак та інші.

Зазначені фахівці у галузі адміністративного права внесли значний вклад у розвиток адміністративно-правової науки, проте мало наукових праць присвячено визначенню ролі та значенню міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України. Нині ці питання потребують свого наукового опрацювання. Отже, необхідність удосконалення інституту міжнародного співробітництва Національної поліції України в умовах сьогодення, недостатність науково-теоретичного підґрунтя, наявність законодавчих проблем

зумовлюють актуальність наукового дослідження ролі та значення міжнародного співробітництва Національної поліції України.

Результати дослідження. Для всебічного та повного дослідження цієї проблеми, необхідно звернутися до енциклопедичних видань і з'ясувати зміст понять «значення» та «роль». Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови містить кілька пояснень вказаних дефініцій. Слово «значення» пропонується вживати для пояснення: 1) громадської, політичної, історичної та іншої ваги, ролі когось, чого-небудь; важливості; 2) сутності чого-небудь; змісту; 3) абстрактної величини з однією характеристикою, згідно з якою вона може порівнюватися з іншими абстрактними величинами. Слово «роль» означає: 1) яку-небудь роботу, якесь заняття, певний вияв себе в чому-небудь; 2) вплив когось, чого-небудь на щось, чия-небудь участь у чомусь; 3) перен. ступінь участі, міру впливу, значення в чомусь [4, с. 698].

Із викладеного вище вбачається, що для того, аби з'ясувати «роль і значення міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України», необхідно розкрити сутність і зміст такого співробітництва, з'ясувати його політичну та суспільну цінність, розкрити його історичну зумовленість, дослідити важливість в сучасних умовах.

З'ясування сутності міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України пропонуємо розпочати з пояснення відповідних дефініцій. Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає «співпрацю» як «спільну з ким-небудь діяльність», а прикметник «міжнародний» визначає як такий, що: «(1) стосується відносин між народами і країнами; 2) існує між народами, поширюється на них; 3) у якому беруть участь представники різних країн, народів» [4, с. 1098]. Наведені вище дослівні тлумачення дозволяють нам сформулювати визначення поняття «міжнародна співпраця», під якою ми пропонуємо розуміти спільну діяльність, яка існує між народами, країнами і в якій беруть участь представники різних держав.

З приводу визначення поняття «міжнародне поліцейське співробітництво» зазначимо, що останнє застосовується вченими у розрізі окремих напрямів діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. Так, А.В. Войціховський в рамках міжнародного права досліджував питання міжнародного співробітництва правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинністю. Науковець стверджує, що в сучасних умовах міжнародне співробітництво виробило і активно застосовує великий арсенал спільних заходів для боротьби зі злочинністю. Взаємодія у боротьбі зі злочинністю здійснюється державами як безпосередньо, так і в рамках створюваних ними міжнародних правоохоронних організацій [5, с. 48].

Поруч із категорією «міжнародне поліцейське співробітництво» активно використовується поняття «міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності», яке визначається як один із видів спільної діяльності держав, спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у вирішенні питань правоохоронної діяльності на основі загальноновизначених принципів і норм міжнародного права [6, с. 7].

Сучасному міжнародному співробітництву у сфері правоохоронної діяльності властиві такі основні ознаки:

1. Воно є різновидом міжнародного співробітництва, елементом системи міжнародних відносин, і його характер та зміст залежать від їх сутності. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності зводиться до впорядкування та розвитку різноманітних видів міжнародних відносин, здебільшого присвячених питанням, від вирішення яких залежить забезпечення безпеки як в межах певного географічного регіону, так і всього світу (наприклад, розробка єдиних стандартів міжнародного правоохоронного співробітництва, організація та проведення семінарів і навчальних циклів), а також забезпечення власних внутрішньодержавних інтересів та безпеки [7, с. 10].

2. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності – це один із видів спільної діяльності держав в особі уповноважених на те органів, який виникає на основі формування й цілеспрямованого проведення ними зовнішньої політики, що ґрунтується на спільності або збігові державних інтересів. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності має погоджувальний, координаційний характер і виникає та розвивається між рівноправними суб'єктами міжнародного права (здебільшого між державами).

3. Участь у міжнародному співробітництві у сфері правоохоронної діяльності є не стільки правом, скільки обов'язком держав.

4. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності ґрунтується на нормах права. Цілі міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності можуть бути досягнуті лише у разі, якщо воно підкріплене реальною силою. Тому невід'ємна умова його

існування – наявність норм міжнародного та внутрішньодержавного права, що встановлюють загальні засади співробітництва, правила поведінки і повноваження органів, які їх реалізують, відповідальність за порушення зобов'язань, взятих на основі такого співробітництва. За допомогою правових норм розкривається зміст міжнародного співробітництва у сфері правоохоронної діяльності [8, с. 174].

5. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності здійснюється з дотриманням певних принципів, які виражаються в нормах права через інформативно-керівні ідеї, положення, що визначають зміст галузі права, надають їй цілісності, єдності сукупності правових норм, об'єднаних предметом правового регулювання. Насамперед це єдині для всього міжнародного права основні принципи: повага державного суверенітету, суверенна рівність держав, співробітництво держав, сумлінне виконання міжнародних зобов'язань. Існують і спеціальні принципи: взаємності, добровільності, законності, дотримання прав та інтересів третіх сторін державами-учасниками договірних відносин тощо [6, с. 7; 9, с. 47].

Отже, міжнародне поліцейське співробітництво є одним із видів спільної діяльності держав та уповноважених ними органів (поліцейських зокрема), спрямованої на узгодження їх інтересів та досягнення спільних цілей у вирішенні питань поліцейської діяльності на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

Міжнародне поліцейське співробітництво є тією розумною альтернативою міжнародної конфронтації в галузі права та має бути рівноправним, без втручання у внутрішні справи, без загрози силою або її застосування. Конкретні форми співробітництва, його напрями й обсяги залежать від самих держав, їх потреб і матеріальних ресурсів, внутрішнього законодавства і прийнятих міжнародних зобов'язань. Користь від міжнародного поліцейського співробітництва має бути не лише взаємною, а й благою для всього світового співтовариства.

Так, міжнародну співпрацю органів і підрозділів Національної поліції України можна визначити як спільну діяльність із представниками правоохоронного сектора інших країн, міжнародних організацій або, як це зазначено в Законі України «Про Національну поліцію», як взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав і міжнародними організаціями (міжнародне співробітництво органів і підрозділів Національної поліції України) [10].

Переходячи до розкриття генезису становлення міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України, варто зазначити, що воно має досить тривалий період. Водночас обмежений обсяг цієї статті не дозволяє нам детально розкрити усі його історичні етапи. Зважаючи на це, пропонуємо більш детально зупинитися лише на періоді існування незалежної української держави.

Після проголошення 24 серпня 1991 року незалежності України перед нашою державою постало питання створення власної договірно-правової бази в різних напрямках міжнародного співробітництва, зокрема у сфері кримінально-правових відносин і діяльності правоохоронних органів. Досить складною проблемою, яка виникла перед Україною, є ставлення останньої до міжнародних угод про взаємну правову допомогу країнам, що входили до складу колишнього СРСР.

Загалом є всі підстави стверджувати, що Декларація про суверенітет і Акт про проголошення незалежності надали Україні статус незалежної держави, яка самостійно визначає і проводить свою внутрішню та зовнішню політику в усіх сферах життя, зокрема в економічній, політичній, соціальній і правовій [11, с. 7].

Розвиток міжнародних зовнішньоекономічних відносин, курс на побудову відкритого демократичного суспільства, перехід до ринкових відносин, державне сприяння діловим, культурним і особистим контактам окреслили масштаби співпраці з міжнародними організаціями. А. Солонар зазначає, що міжнародне співробітництво органів поліції базується на міжнародних договорах, а також на установчих актах і правилах міжнародних організацій, членами яких є Україна [12, с. 157]. Також автор вказує, що міжнародне співробітництво відбувається у відповідних формах, яких він виділяє дев'ять [12, с. 158].

Погоджуючись із цим підходом, ми все ж вважаємо його таким, що не зовсім відповідає реаліям сьогодення. Тому спробуємо обґрунтувати власну точку зору на диференціацію основних форм міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України, яка враховує і специфічний характер діяльності новоствореної поліції, і ті вимоги та завдання, які були поставлені перед нею в умовах євроінтеграції.

Узагальнивши наукову літературу, наявну нормативну базу, а також практику роботи органів і підрозділів Національної поліції України та міжнародних правоохоронних інституцій, ми

можемо виділити такі основні форми міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України: розробка, укладення міжнародних договорів і забезпечення їх виконання, виконання клопотань про надання правової допомоги, інформаційна взаємодія, звернення із запитами та виконання таких запитів, приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою на державному кордоні України або за її межами [12, с. 158; 13, с. 21].

Визначені форми взаємодії органів і підрозділів Національної поліції України з поліцейськими органами, органами правопорядку інших держав, а також із міжнародними організаціями дозволяють вирішити одне з головних завдань міжнародного співробітництва (що й виділяється в категорію) – забезпечення правопорядку за рахунок боротьби зі злочинністю.

Отже, проаналізувавши низку нормативно-правових актів та праць учених щодо міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України ми дійшли висновку, що міжнародне співробітництво відіграє вагомую роль у розвитку та повсякденній діяльності поліції.

У найбільш загальному вигляді міжнародне співробітництво може бути диференційоване на три основні категорії. До першої категорії належить міжнародне співробітництво у сфері протидії злочинності, яке охоплює і міжнародне поліцейське співробітництво (що має більш вузьке значення). До другої категорії належить безпосередня участь поліцейських (як окремих співробітників, так і у складі підрозділу) у міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки, а також участь у діяльності міжнародних організацій правоохоронних органів іноземних держав, що безпосередньо закріплюється законом. До третьої категорії належить міжнародне співробітництво у сфері ефективної підготовки поліцейських кадрів, що передбачає розвиток правоохоронної системи шляхом обміну досвідом і надання допомоги як у роботі, так і в підготовці кадрів для правоохоронних органів з метою створення уніфікованої системи підготовки кадрів і програм обміну досвідом.

Висновки. Отже, міжнародне співробітництво є невід’ємним складником діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. Його головні напрями: асиміляція та використання міжнародного досвіду діяльності інших поліцейських органів; організація та реалізація спільних міжнародних, у тому числі науково-дослідних проєктів; співробітництво у сфері протидії злочинності; підготовка поліцейських (перепідготовка, підвищення кваліфікації) у зарубіжних країнах.

Тому значення міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України складно переоцінити, адже саме за допомогою міжнародної співпраці можливо врегулювати діяльність органів і підрозділів Національної поліції України з іншими поліцейськими службами та відомствами таким чином, щоб забезпечити всі необхідні умови для реалізації поліцією України своїх завдань і функцій спільно протидіяти злочинності, забезпечувати мир і порядок. Саме інститут міжнародного співробітництва органів і підрозділів Національної поліції України є тим інструментом, який дозволяє повноцінно забезпечити захист міжнародної безпеки та прав і основоположних свобод людини й громадянина.

Список використаних джерел:

1. Сірант М.М. Поліцейське співробітництво України і Європейського Союзу – правовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. № 850(11). 2016. С. 353–360.
2. Гуславський В.С. Управління співробітництвом ОВС України з правоохоронними органами країн СНД: організаційно-правові засади : дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2006. 444 с.
3. Чаплинська Ю.А. Адміністративно-правове забезпечення реформування органів прокуратури України : дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2018. 421 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Войціховський А.В. Міжнародні регіональні правоохоронні організації як напрям розвитку міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. *Міжнародні організації та міжнародне право XXI століття: етапи становлення, сучасний стан і перспективи розвитку* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 лютого 2016 року) / Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2016. С. 48–52.
6. Перецьолкін С.М. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності : конспект лекцій. Дніпро, 2016. 54 с.

7. Виноградова О.І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2000. 20 с.
8. Зозуля Є.В. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів України в боротьбі зі злочинністю. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2008. № 3-4. С. 173–179.
9. Негодченко О.В., Тertiшник В.М. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя : навч. посіб. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 68 с.
10. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 20.01.2020).
11. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. Київ : Наук. думка, 1992. 200 с.
12. Солонар А.В. До питання міжнародного співробітництва органів поліції. *Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2017. № 3. С. 156–159.
13. Чумак В.В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз : автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків : ХНУВС, 2019. 40 с.